

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
BROJ: 85 0 Rs 057239 17 Rev
Banjaluka, 15.03.2018. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija, Gorjane Popadić kao predsjednika vijeća, Davorke Delić i Stake Gojković, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužiteljice C. B. iz D., koju zastupa punomoćnik Đ. S., advokat iz D., protiv tuženih Željeznica Republike Srpske, AD Doboj (u daljem tekstu: prvotuženi), koje zastupaju punomoćnici zajedničke advokatske kancelarije S. D. i Č. A., advokati iz B. L. i N. M., direktora odjeljenja interne revizije u AD Željeznice Republike Srpske, Doboj (u daljem tekstu: drugotuženi), koga zastupa punomoćnik M. M., advokat iz B. L., radi utvrđenja, odlučujući o reviziji tuženog N. M., protiv presude Okružnog suda u Doboju broj 85 0 Rs 057239 17 Rsž od 19.04.2017. godine, na sjednici održanoj dana 15.03.2018. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Doboju broj: 85 0 Rs 057239 16 Rs od 10.01.2017. godine, utvrđeno je da je drugotuženi N. M. nezakonitom radnjom u odnosu na tužiteljicu doveo do povrede prava tužiteljice na jednako postupanje na taj način što je neutvrđenog datuma početkom 2016. godine zabranio prisustvo tužiteljici radnim sastancima odjeljenja interne revizije kod prvotuženog Željeznica Republike Srpske, AD Doboj i tako je onemogućio u obavljanju poslova glavnog revizora u odjeljenju interne revizije kod prvotuženog, a prvotuženi propuštanjem dužne radnje nadzora nad drugotuženim povrijedio pravo tužiteljice na jednako postupanje, pa se sljedstveno tome prvotuženom i drugotuženom zabranjuje dalje preduzimanje radnji kojima se krši ili može kršiti pravo tužiteljice na rad i obavljanje poslova glavnog revizora u odjeljenju interne revizije kod prvotuženog, pod prijetnjom novčane kazne. Obavezani su tuženi da tužiteljici na ime troškova postupka isplate iznos od 1.450,80 KM u roku od 15 dana.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Doboju broj 85 0 Rs 057239 17 Rsž od 19.04.2017. godine, žalbe tuženih su odbijene i presuda Osnovnog suda u Doboju broj: 85 0 Rs 057239 16 Rs od 10.01.2017 godine, potvrđena.

Blagovremeno izjavljenom revizijom drugostepenu presudu pobija tuženi N. M. iz razloga povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija usvoji i pobijana presuda preinači.

Odgovor na reviziju nije podnesen.

Revizija nije osnovana.

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužiteljice da se utvrdi da je drugotuženi nezakonitom radnjom u odnosu na tužiteljicu doveo do povrede prava tužiteljice na jednako postupanje na taj način što je neutvrđenog datuma početkom 2016. godine zabranio prisustvo tužiteljice radnim sastancima Odjeljenja interne revizije kod prvotuženog i tako je onemogućio u obavljanju poslova glavnog revizora u Odjeljenju interne revizije, a prvotuženi propuštanjem radnje nadzora nad drugotuženim povrijedio pravo tužiteljice na jednako postupanje, zahtjev da se prvo i drugotuženom zabrani dalje preduzimanje radnji kojima se krši ili može kršiti pravo tužiteljice na rad i obavljanje poslova glavnog revizora u Odjeljenju interne revizije kod prvotuženog, pod prijetnjom novčane kazne, kao i zahtjev za naknadu troškova postupka.

Na osnovu izvedenih dokaza i rezultata cjelokupnog postupka prvostepeni sud je utvrdio da je tužiteljica zaposlena kod prvotuženog i od 2010. godine raspoređena u Odjeljenje interne revizije (dalje: Odjeljenje) na radnom mjestu glavni revizor; da je od 2010. godine redovno prisustvovala radnim sastancima Odjeljenja sve do 15.01.2016. godine, od kada nije prisustvovala sastancima jer nije pozivana, pa sve do 07.09.2016. godine, kako je to evidentirano i u zapisnicima sa sastanaka Odjeljenja i potvrđeno iskazima svjedoka C. S., I. G., R. G., L. N., V. D. i B. V.; da je na zapisniku sa sastanka Odjeljenja od 22.01.2016. godine konstatovano da „B.C. –ne treba prisustvovati sastanku jer to smatra direktor!“; da je B. V., koja je kod prvotuženog zaposlena na radnom mjestu administrativnog tehničara u Odjeljenju i koja vrši pozivanje na sastanke, potvrdila da su tokom 2015. godine sastanci održavani u kancelariji tužiteljice, a od kraja 2015. godine je prestala pozivati tužiteljicu na sastanke, jer je direktor N. M. određivao koga da pozove na sastanak, te da je iz tog kruga lica izostavljana tužiteljica; da je svjedok R. G., koja je kod prvotuženog zaposlena na radnom mjestu internog revizora isto tako potvrdila da sastancima interne revizije nije prisustvovala tužiteljica, kao i svjedoci L. N. i V. D. koje su kod prvotuženog zaposlene u Odjeljenju na poslovima revizor unutrašnjih kontrolnih postupaka i da su jedan period sastancima Odjeljenja koji su se održavali u kancelariji tužiteljice prisustvovali svi radnici Odjeljenja, pa i tužiteljica, a nakon toga sastanci su se održavali u kancelariji radnice B. V. kao administratora, ali da tim sastancima nije prisustvovala tužiteljica u periodu od početka 2016. godine, te da su interni revizori (osim tužiteljice) dobijali radne zadatke; da je zbog toga tužiteljica uputila više dopisa na razne adrese tražeći zaštitu svojih prava, nakon što je isključena iz poslova koje treba obavljati u Odjeljenju; da je zbog „zaštite od zlostavljanja, ponižavanja, narušavanja ugleda, časti, ljudskog dostojanstva, integriteta i života uputila dana 18.01.2016. godine dopis nadzornom odboru prvotuženog, odboru za reviziju, upravi preduzeća, Generalnom direktoru ŽRS, izvršnim direktorima ŽRS i direktoru interne revizije, opisujući odnos drugotuženog, kao pretpostavljenog prema njoj i način na koji joj je onemogućeno obavljanje radnih zadataka; da je nakon toga uslijedio zahtjev drugotuženog za raspored tužiteljice na drugo radno mjesto, a kao razlog je navedeno da tužiteljica ne prihvata timski rad i da je sklona samovoljnom ponašanju; da se dana 17.03.2016. godine obratila instituciji Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine (dalje: Ombudsmenu), koji je po njenoj žalbi postupao i tražio izjašnjenje od rukovodećih organa prvotužene i to nadzornog odbora, odbora za reviziju, generalnog direktora i direktora interne revizije; da je izjašnjenje Ombudsmenu 11.04.2016. godine dao samo generalni direktor obrazlažući probleme sa kojima se susreće prvotuženi i da on nije u mogućnosti da se bavi pojedinačnim slučajevima neslaganja među radnicima, jer u društvu postoji komisija za prigovore radnika, te prvostepena i drugostepena disciplinska komisija, a da je direktoru Odjeljenja interne

revizije skrenuo pažnju da je njegova odgovornost rad tog odjeljenja; da je u prilogu svog izjašnjenja generalni direktor instituciji Ombudsmena dostavio izjavu drugotuženog od 05.04.2016. godine koji je istakao da tužiteljica ne prihvata način rada u Odjeljenju kako je to propisano Pravilnikom o organizovanju i radu Odjeljenja za internu reviziju prvotuženog (dalje: Pravilnik); da je Ombudsmen 20.06.2016. godine dao preporuku generalnom direktoru prvotuženog i drugotuženom da preduzmu sve neophodne mjere kako bi se prestalo sa mobingom, uklonile nastale posljedice mobinga i prevenirala dalja pojava mobinga nad uposlenicima, da preduzmu sve neophodne mjere kako bi se spriječila viktimizacija uposlenika koji prijavljuju mobing, da preduzmu neophodne mjere kako bi se poboljšali uslovi rada, te da se tačno utvrdi da li postoji odgovornost tužiteljice ukoliko joj nije dozvoljen pojedinačni ili timski rad, odnosno na koji način se manifestuje njena samovolja, te da u roku od 15 dana obavijeste Ombudsmen o postupcima i rokovima za preduzimanje mjera realizacije ove preporuke; da je tu preporuku tužiteljica prosljedila odboru za reviziju i nadzornom odboru tražeći zaštitu od mobinga koji provodi drugotuženi prema njoj; da su joj nakon toga 08.09.2016. godine dostavljeni primjerci časopisa ZIPS, a uprava društva je 02.08.2016. godine donijela zaključak kojim je tužiteljicu kao glavnog revizora odjeljenja interne revizije zadužila da sačini plan i program izrade studije rizika ZRS AD Doboj do 31.08.2016. godine, ali da joj je taj zadatak kojim je određen rok završetka do 31.08.2016. godine, dat u rad tek 05.09.2016. godine; da niko od organa prvotuženog nije preduzeo ništa da se provjere navodi tužiteljice i utvrdi da li su tačni.

Prvostepeni sud nalazi da je tužiteljica ovakvim postupanjem drugotuženog, da tužiteljicu isključi iz rada u Odjeljenju tako što je kao glavnog revizora ne poziva na sastanke Odjeljenja i ne daje joj nikakve radne zadatke, koje je trajalo u vremenu od početka 2016. godine do septembra 2016. godine, dovedena u neravnopravan polazaj sa ostalim zaposlenicima Odjeljenja, te povrijeđeno dostojanstvo tužiteljice kao dugogodišnjeg internog revizora u odnosu na ostale kolege revizore u istom odjeljenju, što je imalo uticaja na psihičko stanje tužiteljice kako je u svom nalazu i mišljenju naveo vještak neuropsihijatar. Zaključuje da ove radnje imaju ponižavajući efekat na tužiteljicu i degradaciju radnih uslova i profesionalnog statusa tužiteljice, a da nisu postojali opravdani razlozi za takvo postupanje drugotuženog prema tužiteljici, pri čemu prvotuženi kao poslodavac nije preduzeo nikakve radnje u cilju zaštite tužiteljice od diskriminatornog odnosa drugotuženog, pa je pozivom na odredbe člana 2. stav 1. i člana 4. stav 1. Zakona o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik BiH“ broj 59/09 i 66/16, dalje: ZZD), usvojio tužbeni zahtjev i sudio kao u izreci prvostepene presude.

Drugostepeni sud je prihvatio činjenično utvrđenje i pravni zaključak prvostepenog suda, te je žalbe tuženih odbio i prvostepenu presudu potvrdio, temeljem odredbe člana 226. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“ broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13, u daljem tekstu: ZPP).

Pobijana presuda je pravilna.

Pravo na dostojanstven rad je pravo svakog radno angažovanog lica, komplementarno obavezi poslodavca da stvori bezbjedne i zdrave uslove rada, odnosno povoljnu radnu sredinu. Na dostojanstvo zaposlenog negativno mogu uticati različita ponašanja, među kojima se posebno ističe diskriminacija, u okviru koje se nalaze različita ponašanja kao što su uznemiravanje i mobing. Zajedničke karakteristike uznemiravanja i mobinga su povreda prava jednakosti i ugrožavanje života i zdravlja. Bez obzira na pojmovne razlike i kod mobinga (koji je vid diskriminacije) i kod

uznemiravanja, prisutno je u osnovi nedopušteno i neopravdano različito postupanje u odnosu na pojedinca čije pravo se vrijeđa.

Prema odredbi člana 19. Zakona o radu ("Službeni glasnik RS" broj 1/16, dalje: ZR), radnik ne može biti stavljen u neravnopravan položaj kod ostvarivanja prava po osnovu rada zbog rase, etničke pripadnosti, boje kože, pola, jezika, religije, političkog ili drugog mišljenja i ubjeđenja, socijalnog porijekla, imovnog stanja, članstva ili nečlanstva u sindikatu ili političkoj organizaciji, tjelesnog i duševnog zdravlja i drugih obilježja koja nisu u neposrednoj vezi sa prirodom radnog odnosa. Ovom odredbom je, dakle, ustanovljena zabrana povrede jednakog tretmana (zabrana diskriminacije).

Takođe, odredbom člana 24. ZR nije dozvoljeno uznemiravanje ... radnika od poslodavca i drugih zaposlenih, a pod uznemiravanjem, kao oblikom diskriminacije, smatra se svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekim od osnova iz člana 19. ovog zakona, koje ima za cilj ili predstavlja povredu dostojanstva radnika, koje izaziva strah ili stvara ponižavajuće ili uvredljivo ponašanje (stav 1.).

Na gotovo isti način je pojam diskriminacije regulisala i odredba člana 2. i 4. ZZD.

Prema odredbi člana 2. ZZD, diskriminacijom se smatra svako različito postupanje uključujući i svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kom licu... kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kom licu onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi prava i sloboda u svim oblastima života.

Zabrana diskriminacije primjenjuje se na sve javne organe kao i na sva fizička ili pravna lica u javnom i privatnom sektoru, u svim oblastima, između ostalih rada i radnih uslova (član 6.).

Kao jedan od ostalih oblika diskriminacije definisano je u članu 4. stav 1. ZZD i uznemiravanje, koje se smatra diskriminacijom u svakoj situaciji u kojoj ponašanje vezano uz jedan od navedenih osnova iz člana 2. ovog zakona ima za svrhu ili čiji je efekat povreda dostojanstva lica i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog ambijenta.

Lice ili grupa lica koja su izložena bilo kojem obliku diskriminacije prema odredbama ovog zakona ovlaštena su da podnesu tužbu (član 12.), te da učine vjerovatnim da je došlo do diskriminacije, a teret dokazivanja da do diskriminacije nije došlo leži na suprotnoj strani (član 15. stav 1.).

Jednako postupanje predstavlja ideal jednakosti koji se bazira na osnovnoj postavci da se prema svim pojedincima u sličnim situacijama treba postupati slično ili jednako. Diskriminacija zahtjeva postojanje dva subjekta diskriminacije. Budući da se diskriminacijom krše ljudska prava pojedinaca ili grupa, prvi subjekt diskriminacije je žrtva odnosno žrtve diskriminacije (ovdje tužiteljica koja tvrdi da je diskriminisana). Sa druge strane se nalaze adresati obaveze, odnosno osobe koje se trebaju uzdržati od ponašanja koje može dovesti do diskriminacije (ovdje drugotuženi za kojeg tužiteljica tvrdi da je vršio diskriminaciju, te prvotuženi koji ništa nije preduzeo da to spriječi). U većini slučajeva žrtve diskriminacije su pojedinci koji zbog nekih stvarnih ili pretpostavljenih karakteristika uglavnom samovoljom drugih osoba ili grupa osoba dolaze u manje povoljan položaj.

Bitan segment dokazivanja različitog tretmana (diskriminacije), je postojanje osoba ili grupa osoba u sličnim situacijama, jer se samo u takvoj situaciji može upoređivati pristup određenim pravima pokretača postupka i tih osoba ili grupa.

U konkretnom slučaju tužiteljica je ukazala da postoji grupa osoba (a to su ostali zaposleni u Odjeljenju interne revizije), prema kojima se drugotuženi ponašao drugačije nego prema tužiteljici.

Prema činjeničnom utvrđenju nižestepenih sudova, tužiteljica je kod prvotuženog raspoređena na poslove glavnog revizora u Odjeljenju interne revizije od 2010. godine od kada je obavljala te poslove i u okviru toga redovno prisustvovala radnim sastancima Odjeljenja sve do 15.01.2016. godine, od kada po nalogu drugotuženog nije pozivana na sastanke, sve do 07.9.2016. godine. To potvrđuju zapisnici sa sjednica Odjeljenja da jedino tužiteljica od svih radnika Odjeljenja, nije pozivana na sastanke u tom periodu i nije dobijala nikakve radne zadatke, a na zapisniku od 22.01.2016. godine konstatovano je da tužiteljica „ne treba prisustvovati sastanku jer to smatra direktor“. Ove činjenice proizlaze i iz iskaza saslušanih svjedoka, koji su radnici raspoređeni na poslovima u Odjeljenju interne revizije.

Prema odredbama Pravilnika Interna revizija organizovana je kao Odjeljenje za internu reviziju kojim rukovodi direktor koji je odgovoran za rad odjeljenja. Odjeljenje je u organizacionoj strukturi prvotuženog organizovano kao štabna funkcija direktora Društva u kojoj je prema Odboru za reviziju odgovoran direktor Odjeljenja, a prema direktoru Društva su odgovorni svi radnici u Odjeljenju (član 6. stav 1.).

Rad internih revizora organizuje se timski, tako da se u svakom timu nalazi nekoliko internih revizora zavisno od veličine i složenosti zadatka koji trebaju obaviti, s tim što je vođa tima viši interni revizor koji upravlja postupkom i dinamikom revidiranja, o čemu redovno obavještava direktora Odjeljenja (član 7.). Viši interni revizor između ostalog ima obavezu da nadgleda sistem poslovanja i sistem internih kontrola Društva, da predlaže zaključke i preporuke po obavljenim revizijama, da u dogovoru sa direktorom Odjeljenja daje upute za provođenje revizija, da koordinira rad internih revizora i drugo (član 8.).

Interni revizori imaju pravo, između ostalog, na informacije, obuku i stručno usavršavanje (član 15.). Poslove interne revizije obavlja revizorski tim, na osnovu ovlaštenja koja daje direktor Odjeljenja i na čelu tima je viši interni revizor (član 36. Pravilnika).

Iz navedenih odredaba Pravilnika prvotuženog proizlazi da se poslovi revizije obavljaju timski u Odjeljenju u kome rade direktor Odjeljenja, viši interni revizor, interni revizori i administrator. Poslovi Odjeljenja obavljaju se od strane revizorskog tima na čijem je čelu kao vođa tima u pravilu viši interni revizor koji ima obavezu da nadgleda sistem poslovanja i sistem internih kontrola Društva. O tome koji radnici Društva će raditi i koje poslove u Odjeljenju, odlučuje direktor Društva (prvotuženi) koji vrši raspored radnika u okviru Odjeljenja, a poslove interne revizije u okviru Odjeljenja obavlja revizorski tim na čelu sa višim internim revizorom, na osnovu ovlaštenja direktora Odjeljenja.

Tužiteljica je kod prvotuženog raspoređena na poslove glavnog revizora od 2010. godine, dakle i prije nego što je donesen Pravilnik (2014. godine) u kome je u sistemu revizije predviđeno i radno mjesto višeg internog revizora. Proizlazi da se radi o istim poslovima, jer prvotuženi u rješenju o godišnjem odmoru tužiteljice od 20.07.2016. godine navodi da je tužiteljica raspoređena na poslove glavnog revizora interne revizije, a među radnicima Odjeljenja nije sporno da je na te

poslove raspoređena tužiteljica. Prema tome, to što naziv radnog mjesta tužiteljice nije usklađen sa Pravilnikom nije njen propust, već prvotuženog. Uostalom, prvotuženi u toku postupka nije ni tvrdio da se radi o različitim poslovima i da tužiteljica nije raspoređena u okviru Odjeljenja kao glavni (sada viši interni) revizor.

Zbog toga nisu prihvatljivi prigovori drugotuženog da on tužiteljicu nije pozivao na radne sastanke Odjeljenja jer ne postoji radno mjesto glavnog revizora (već višeg internog). Kako drugotuženi nije ovlašten da vrši raspored radnika u Odjeljenje (već da organizuje rad Odjeljenja u okviru raspoređenih radnika u skladu sa Pravilnikom i zakonom), on nije ni mogao „staviti na raspolaganje generalnom direktoru“ tužiteljicu.

Drugotuženi u žalbi ističe prvi put, a i sada u reviziji, da tužiteljica i nije raspoređena u Odjeljenju, već da je radnik L.Lj. raspoređen na radno mjesto višeg internog revizora, ali se ove tvrdnje ne mogu se prihvatiti jer nisu ničim dokazane, niti ih navodi prvotuženi koji je jedini ovlašten za raspored radnika.

Zbog toga ti navodi ne mogu opravdati postupanje drugotuženog da tužiteljici onemogućava prisustvo sastancima Odjeljenja i obavljanje poslova na koje je raspoređena.

Iz izvedenih dokaza pravilno su nižestepeni sudovi zaključili da postupanje drugotuženog prema tužiteljici kada je jedino ona od svih internih revizora raspoređenih u Odjeljenju, spriječena da prisustvuje sastancima Odjeljenja i da dobija konkretna zaduženja u kojima se iscrpljuje posao internog (i višeg internog) revizora, predstavlja nejednako postupanje, odnosno uznemiravanje i diskriminaciju tužiteljice u smislu odredbe člana 2. stav 1. i člana 4. stav 1. ZZD.

Takvim isključivanjem tužiteljica je dovedena u neravnopravan položaj sa ostalim raspoređenim radnicima u Odjeljenju i spriječena da obavlja poslove svog radnog mjesta, te na taj način povrijeđeno dostojanstvo tužiteljice kao dugogodišnjeg revizora u odnosu na ostale revizore u istom Odjeljenju, što je u trajalo od početka 2016. godine do septembra 2016. godine i imalo za posljedicu degradaciju radnih uslova i profesionalnog statusa tužiteljice.

Za takvo postupanje od strane tuženih nema opravdanih razloga, pri čemu prvotuženi kao poslodavac nije preduzeo radnje u cilju zaštite tužiteljice od diskriminacijskog odnosa drugotuženog, mada mu se tužiteljica u više navrata obraćala i pismenim putem, tražeći zaštitu i ukazujući na ponašanje drugotuženog.

Neosnovano revident prigovara da on nije pasivno legitimisan u ovoj parnici, jer nije poslodavac tužiteljice u smislu odredaba ZR, niti zaposleni radnik kod prvotuženog, nego je u ugovornom odnosu za obavljanje poslova direktora Odjeljenja za koje je zaključio sa prvotuženim ugovor.

Tužiteljica je podnijela tužbu prema ZZD, shodno odredbi člana 12. tog zakona. Pasivna legitimacija tuženih proizlazi iz odredbe člana 6. u vezi sa članom 2. i 4. ZZD, jer se ZZD primjenjuje na postupanje svih javnih tijela... fizičkih i pravnih lica, pri čemu odredbe ZR nisu u koliziji sa navedenim zakonom, kako pogrešno smatra revident, bez obzira što se zaštita od diskriminacije traži po osnovu uslova rada i što je tužiteljica radnik prvotuženog.

Prema odredbi člana 25. stav 3. ZR, u slučajevima uznemiravanja ... ni jedna odredba ovog zakona ne može se tumačiti kao ograničavanje ili umanjeње prava na vođenje krivičnog ili građanskog postupka.

Pored toga, čak i u slučaju neusaglašenosti drugih zakona sa ZZD, u postupcima po ovom zakonu, primjenjivaće se ovaj zakon (član 24. ZZD).

Iz svih navedenih razloga odlučeno je kao u izreci na osnovu odredbe člana 248. ZPP.

Predsjednik vijeća
Gorjana Popadić

Za tačnost otpravka ovjerava
rukovodilac sudske pisarnice
Amila Podrašćić